

EKFRÄMJANDETS EXKURSION OCH ÅRSMÖTE I SKÅNE 2000

Ulf Olsson

Ekfrämjandets ordförande, länsjägmästare Gustav Fredriksson hälsade 130 deltagare välkomna vid samlingen på det anrika Frostavallen (Höör) anlagt av och tidigare ägt av Skid- och friluftsförbundet men nu konferensanläggning i privat regi. Frostavallen blev förläggning för en del ekfrämjare och lokal för årsmöte med efterföljande festmåltid och föredrag.

Exkursionerna gick till Trolleholms gods den första dagen, till Penarp och Kolleberga den andra dagen med avslutning på Kopparhatten vid Skärålid.

Trolleholm

Trolleholms gods ägs idag av Carl Trolle-Bonde. Det är på 5000 hektar. 2350 ha används för skogsbruk. Av 980 ha löv är bok 380 ha, ek 310 ha och ask 150 ha. Granarealen på 940 ha skall på sikt ersättas med löv, i första hand ek.

Esben Möller-Madsen är godsets förvaltare och VD. Han hälsade oss välkomna och började med att berätta om Trolleholms historia och skogsbrukets målsättning.

Eken har hög potential som ekonomiskt träslag menade Esben. Det är möjligt att ackumulera ett stort kapital per hektar. Slutavverkningsnetto vid 120 års ålder är maximalt 500 000 kr/ha. Det förutsätter grova dimensioner av hög kvalitet. Negativt för eken är bl.a. höga etableringskostnader, låg ungdoms-ekonomi och låg produktion med hög omloppsålder.

På första exkursionsmålet – ett 53-årigt ekbestånd – visades siffror på att man kan reducera ekens omloppsålder till 110 år på bättre boniteter och samtidigt erhålla grov dimension av god kvalitet. Esben Möller-Madsens råd här var att gallra kraftigare i tidig ålder och inte alls efter 70 år. Tyvärr var proveniensen ökad för detta utmärkta ekbestånd.

Nästa punkt i programmet var ett besök i ett ek/gran-bestånd. Det är en välbekant blandskogsmoell. Ekfrämjandet har under tidigare exkursioner fått tillfällena att följa beståndens utveckling på Trolleholm. Det är uppenbart att dessa blandskogar av ek och gran kan bli ekonomiskt lyckosamma eftersom ungdomsutvecklingen är nästan "gratis". Esben avrådde dock en användning av ek-granmodellen. En nackdel är att när granen blåser ner river den med sig ekar. Han hade den bestämda uppfattningen att det är bättre att satsa på rena bestånd av ek. Gunnar Almgren replikerade att det finns bra bestånd av ek/gran på andra håll. Erik Tham nämnde också exempel på ek/granskog med förväntad bra utveckling på Linderödsåsen. Erik Ståål som prövat blandskogsmoellen i Blekinge med gott resultat, framhöll att en av orsakerna till det enligt Esben dåliga resultatet med ek/gran på Trolleholm kan vara att ekproveniensen innehåller alltför många gaffelear.

Skyddsvärd skog?

Nästa mål i exkursionsprogrammet var ett ungt lövbestånd med inslag av alla ädellövträd. Förekomsten av något äldre lind och ask var markant.

Andelen lundskafting (ett gräs), *Brachypodium sylvaticum*, i örtskiktet var stor. Det var en av de arter i beståndet som signalerar att biotopen är skyddsvärd. Det uppkom en diskussion om hur skötseln av denna lövskog skulle planeras.

Carl von Friesendorf argumenterade för en satsning på linden.

Nils Bylund menade att en aktiv skogs-skötsel på lång sikt är bättre naturvård än ett naturskyddat område med fri utveckling.

Bengt Nihlgård ansåg att en lämplig åtgärd vore att utnyttja linden ekonomiskt men med förstärkt naturhänsyn.

Förvaltaren, Esben, ville satsa på lind och ask och sköta det som ett blädningsbestånd.

Eksådd efter åtta år

Trolleholm har de senaste femton åren omställt ca 600 ha mark från lantbruk till skogsbruk. Vi besökte ett åttaårigt ekbestånd som anlades med såmaskin på f.d. åkermark som gränsar till slottsparken. Det var vid vårt besök ett 2-3 m högt och mycket tätt bestånd. Ekollonen kom från en holländsk proveniens på Bregentved i Danmark.

Inom de närmsta 2-3 åren skall det täta beståndet röjas så att avstånden mellan träden i raderna blir ca 1,5 m.

Kulturkostnaden har hitintills varit 11.980 kr/ha. 2 950 kr av denna summa utgör kostnader för herbicidsprutningar tre gånger. Enligt Esben behöver man ej använda herbicider på ren åkerkultur. Omställningsbidraget för den aktuella eksådden var 28 500 kr/ha.

Sådd är en metod för radikal reduktion av anläggningskostnaderna jämfört med traditionell ekplantering.

Lars Rytter påpekade att det fanns påfallande många "klykor" i beståndet. På det svarade Esben att eken är sådan. Man måste ha stort material att välja bland.

Erik Ståål framförde att Ekfrämjandet tidigt påtalat att det är olämpligt att använda holländsk ekproveniens. Esben var kritiken till trots övertygad om att man i beståndet efter hand skulle kunna gallra fram "fanéerkar".

Ekpristagare

Gustav Fredriksson avtackade Esben Möller-Madsen för hans utmärkta och kunniga guidning i Trolleholms välskötta ädellövbestånd. För Esbens framgångsrika odling av ädellövskog fick han mottaga Ekfrämjandets stora pris, ekskrinet, vid en ceremoni i slottsparken. (Han var förhindrad på grund av en förestående USA-resa att delta vid årsmötet senare på kvällen).

Årsmöte

I samband med de sedvanliga årsmötesförhandlingarna informerade ordföranden Gustav Fredriksson bl.a. om pågående ekskadeinventeringar i sydvästra och östra Götaland.

Vid SLU i Alnarp håller en plan över pågående och önskvärda ädellövforskningsprojekt att utarbetas.

Efter stormskadorna i december 1999 i Sydsverige har det i budgetpropositionen utlovats 30 miljoner kr för återplantering under en treårsperiod (2001-2003). Många drabbade skogsägare kommer att återplantera med ädellövskog.

Årets ekpristagare presenterades. Rikspristagare blev Esben Möller-Madsen (se ovan). Länspristagare blev Gösta Karls-

Några betydelsefulla ekfrämjare: t.v. Ekfrämjandets ordförande, länsjägmästare Gustav Fredriksson; i mitten samspråkar redaktör Olle Berglund med jägmästare Martin Werner, SkogForsk; t.h. ädellövpristågaren Rutger Larson och professor Bengt Nihlgård. - Foton: Boris Möllerström.

son, Rutger Larson och Carl-Erik Nilsson (se också artikel s. 30).

Efter middagen höll professor Margareta Welander ett mycket intressant, informativt och mycket uppskattat föredrag om vävnadsodling som förökningsmetod för ek (se hennes artikel s. 6).

Kährs Ädellövspris

Förädlingsindustrin som köper upp ädellöv är naturligtvis mycket viktig för Ekfrämjandets skogsägare. I Sverige är det främst Kährs och Tarkett Sommer som köper ädellövtimmer. De är sedan många år företagsmedlemmar i Ekfrämjandet och har också representanter i Ekfrämjandets styrelse.

Kährs passade på att i samband med Ekfrämjandets höstexkursion och årsmöte att dela ut sitt Ädellövspris på 10 000 kr

som år 2000 tillföll Lars-Erik Persson, Kjell Ragnarsson, Mats-Ola Persson och Nils Eskilsson. De äger ett skogsförvaltningsbolag. I prismotiveringen heter det bland annat att deras målsättning är att bedriva ett långsiktigt skogsbruk med intresse för mera löv i skogen och till industrin.

Penarp

Andra exkursionsdagen styrde bussarna åt norr och vi välkomnades av familjen Larson (Ulla, Rutger och sonen Bo) på deras skogsfastighet Penarp nordväst om Perstorp. Fastigheten är en sammanslagning av flera inköpta "övergivna" gårdar. Av olika anledningar hann man inte plantera gran på vissa ängar och kalhyggen inom stipulerad tid som skogsvårdsstyrelsen påbjudit. Det resulterade i

spontant igenväxta områden. Dessa röjdes efter hand och gav upphov till blandskogar med starkt lövinslag.

På den första exkursionspunkten presenterades en liten blandskog på ca 1 ha med 65 % ek, 34 % björk samt något bok, asp och gran. Beståndet hade uppkommit efter fri utveckling efter avverkning av en tallskog. Ekarna hade omsorgsfullt stamkvistats under en femårsperiod. Vi fick senare se ett mindre bestånd av ek som uppkommit efter plantering 1962 i förband 1,1 x 1,1 med vart femte träd en björk som blivande skärm.

Stamkvistning blev ett av samtalsämnena vid detta exkursionsobjekt. "När skall man stamkvista?" – "Ej under vår och sommar. Vattenskott bör tas i augusti" blev svaret från en kunnig deltagare. Rutger Larsons redovisning av sin intensiva stamkvistning föranledde Jan Falck till följande kommentar: "Efter en sådan insats har man ej hjärta att ta ner sina stamkvistade ekar! En fara med sådan stamkvistning är också att det kan bli för stor börda för nästa generation ekodlare".

För sitt starka och resultatrika engagemang i ädellövskogsskötsel och "ekfrämjande" fick Rutger Larson mottaga Ekfrämjandets länspris. Exkursionen avslutades här med att familjen bjöd på kaffe med äkta skånsk spettekaka.

Kolleberga

Gunnar Almgren som varit föreståndare och lärare på Kolleberga skogsskola (nedlagd 1970) var tillsammans med Ulf Johansson våra ciceroner under vår vandring genom ett rödeksbestånd på Kolleberga f.d. skolrevir. Rödeken planterades 1918. Detta var ett av de första bestånden av detta icke inhemska lövträd i Sverige. Det planterades lite mer allmänt på 1940-talet och framåt. Rödeken

kan framgångsrikt ersätta våra ekarter i vissa miljöer eftersom den delvis har andra ståndortskrav. Den är mer skuggtålig än ek- och bergesk och kan utnyttja svagare marker än dessa.

Den snabbare ungdomsutvecklingen hos rödek medför en snabbare omlopps-tid (ca 70 år) om man inte ställer för höga krav. I ett skogsekbestånd med ståndortsindex E 24 är den årliga tillväxten 4-5 m³sk/ ha. Rödek på motsvarande ståndort tillväxer med 6-8 m³sk/ ha och år.

I fråga om rötbeständighet har rödeken mycket sämre egenskaper jämfört med vanlig ek. Positivt för rödeken i det sammanhanget är dock att veden kan impregneras.

Klas Olsson vid Kolleberga Skogstjänst HB fick bara ett par minuter på sig att tala om fröinsamling och praktiskt visa hur man med nät samlar in fallande ekollon. Han hann dock också med att demonstrera användningen av en planteringsspade för ekollon. Tyvärr fick inte alla deltagare tid och möjlighet att se Klas' demonstrationer. Dessbättre fanns i den gedigna exkursionspärmen en utmärkt "Instruktion för fröinsamling" och en fyllig tabell med uppgifter om de svenska lövträdens blomning, frösättning, skördetid m.m. som man kunde studera i bussen eller hemma.

Skärälid

Skärälid var ett utmärkt val som slutstapp under Ekfrämjandets exkursion 2000. Det av flera orsaker: den dramatiska landskapsbilden med branter, stup, sprickdalar och vidsträckt ädellövskogar; aktuellt – området ligger inom Söderåsens nationalpark som skall invigas i maj 2001; intressant försöksyta med bok och sykomorlönn.

Bussarna stannade en bit nedanför Kopparhatten, en platå med vidsträckt

Exkursionsdeltagarna samlade vid en avslutningsceremoni på Kopparhatten i Söderåsens nationalpark.

utsikt över det storslagna landskapet. Vi fick tillfälle att vandra genom en väl-skött bokskog med inslag av sykomorlön under vägen upp till Kopparhatten. Skogen hade föryngrats med hjälp av tamsvin från 1919 och framåt. Senare hade det skett en kompletterande plantering av sykomorlön.

Enligt Gunnar Almgren tycks sykomorlönnen trivas bättre i en bokskog än som monokultur.

Gunnar Isacson berättade om en sykomorlön i Lunds stadspark som hyste ett rekordhøgt antal rödlistade arter. Kanske hade han i tankarna Naturvårdsverkets i skogskretsar omstridda hållning att alla främmande trädslag skall bort från Söderåsens nationalpark. I nationalparken

skall bok och ek hjälpas på traven genom sådd eller plantering. För övrigt skall den lämnas orörd.

I sitt avslutningsanförande nämnde Gustav Fredriksson bl.a. att skogens sociala betydelse kommer att öka i morgondagens samhälle.

Ett särskilt tack riktades till Gunnar Almgren och Ulf Johansson som guidat i Kalleberga och Skärålid och till Tarkett Sommer och Kährs som sponsrat med middagsdrycker och förtäring och drycker vid kafferaster. Ett varmt tack riktades också till Arne Mirton och Dan Rydberg som förberett och organiserat årsmötet och exkursionsdagarna på ett mycket förtjänstfullt sätt.